

ZAVAROS SZIGORÚSÁG

Az Alkotmánybíróság általában alkotmányellenes jogszabályokat semmisít meg, nem pedig büntetőjogi normákat alkot, alkotmányos aggályokat keltve. A testület legutóbbi döntése azonban inkább az utóbbi eseteként értékelhető. Egyrészt a döntés az alkotmányban garantált – az Alkotmánybíróság által az emberi méltósághoz való jogból mint anyajogból levezetett – alapjog korlátozását eredményezi a későbbiekben kifejtettek alapján. Ez önmagában abszurd, mármár groteszk. Másrészt a több mint százoldalas határozat azt a képzetet kelti, mintha egy hihetetlenül erős, indokok tömegével alátámasztott, szakmailag korrekt döntéssel állnánk szemben. Az érvek mennyisége már főhajtásra készíti a polgárt: akinek ennyi érve van, csak igaza lehet. A következőkben azt szeretném megmutatni, hogy ez messze nincs így.

A döntéssel kapcsolatban már számos publicisztika jelent meg, éppen ezért ez a szöveg nem megismételni kívánja az elhangzottakat. A cél az, hogy szövegszerűen kimutassuk, az Alkotmánybíróság érvelése számos helyen – enyhén szólva – vitatható. Ezért a következő sorok értékelhetők a bíróság érveivel folytatott polémiaként is. Arra koncentrálok, hogy bebizonyítsam, a bíróság szakítani látszik az alapjogok értéksemleges felfogásának oly sokat hangoztatott módszertanával; következtetései több esetben nélkülözik a valós ténybeli alapokat; a döntés meghozatalakor nem vett figyelembe olyan releváns szempontokat, melyek értékelése esetleg más eredményre vezethetett volna; nem tartotta magát a korábbiakban az alkotmánybírósági gyakorlat által kialakított önkorlátozó elvekhez (alkotmánykonform értelmezés, az élő jog vizsgálata), ami indokolatlan aktivizmushoz vezetett, s mindezek alapján hatáskörét túllépve a törvényhozó testület (és a bíróságok) alkotmányban biztosított jogkörét vonta el.

A HATÁROZAT PATERNALIZMUSA

Az Alkotmánybíróság – a határozat indokolásában lefektetettek szerint – abból indult ki, hogy a világnézetileg semleges alapon álló jogrendszernek nem feladata, hogy megengedő vagy elfogadó álláspontot alakítson ki a kábítószer-élvezethez kapcsolódó hedonizmussal vagy annak elutasításával összefüggésben. Ezért joggal várhatnánk el, hogy ma-

gából a határozatból ne derüljön ki nyilvánvalóan a többségi állásponttal egyetértők erkölcsi viszonyulása a kérdéshez. Az alábbi idézetek azonban várakozásainkkal ellentétes eredményről tanúskodnak, s ennek továbbgyűrűző következményei vannak: „Az állam semmiképpen nem viszonyulhat támogatólag az egyik indítványban említett »halálösztrön« kifejlődéséhez vagy fenntartásához, ellenben valamennyi polgárával szemben felelősséget visel a társadalmi, egészségügyi, szociális és jogi értelemben vett biztonságos létfeltételek megteremtésért. Ennek része, hogy a közösség tagjai számára az elérhető legnagyobb mértékben valódi, értékteremtő cselekvési szabadságot biztosító, a bűnözés következményeit kivédő és elhárító életfeltételeket alakítson ki. [...] A korábbiakban taglaltak szerint a kábítószer-fogyasztás által előidézett állapot éppen a fogyasztó emberi méltóságának egy részét veszi el, mert autonómiáját azáltal korlátozza, hogy döntési képességét külső tényezőknek veti alá. Ebben a helyzetben azonban már megjelenik az államnak az egészséghez való jogot, a személyi integritás megőrzését támogató intézményvédelmi kötelezettsége, amelyet az Alkotmány 70/D. § (1) bekezdése rögzít. A fogyasztó személyére nézve ez azt jelenti, hogy a pozitív tartalmú önrendelkezési jogot nem egy másik személy joga, hanem saját testi és lelki egészséghez való és a cselekvési szabadság megőrzéséhez fűződő joga korlátozza.”¹

Az idézett részekben nagyon árulkodó az „értékteremtő szabadság” fordulat. Ezek szerint van olyan szabadság, amely értéket teremt, és van, amelyik nem. Az utóbbi pedig nem tartozik alkotmányos védelem alá. Ezzel tulajdonképpen egy paternalista álláspontot foglalt el a bíróság, amely ellentétes a korábbi határozatokban lefektetett szabadságfelfogással. A szólásszabadságról az Alkotmánybíróság több esetben is [például 30/1992. (V. 13.) AB határozat], 18/2004. (V. 25.) AB határozat] kimondta, hogy a közlés értékes vagy értéktelen, igaz vagy hamis voltára való tekintet nélkül megilleti az állampolgárokat. Nem gondolom, hogy a jogállamiság alapértékeit elfogadó ember bármilyen formában is értékteremtő szabadságjog-gyakorlásnak tekintené a holokausztagadást, egy totalitárius eszme hirdetését vagy éppen egy nemzeti zászló meggyalázását. Ezeket a cselekvéseket az alkotmány mégis védi. Ez a határozatban szereplő „értékteremtő szabadság” fordulattal nehezen egyeztethető össze. Ettől függetlenül egy mások jogait egyébként nem sértő magatar-

tás (mint a magányos drogfogyasztás) lehet(ne) – két közismert elv alapján – jogszerűtlen: a jogi moralizmus és a jogi paternalizmus elve alapján. (Arról, hogy a drogfogyasztás soha nem magánügy, ezért nem is ebben a fogalmi rendszerben tárgyalandó, később még lesz szó.)

A jogi moralizmus azt állítja, hogy a jog kényszereszközei is bevethetők erkölcsi meggyőződések (például a többség morális meggyőződésének) kikényszerítésére, míg a paternalizmus azt, hogy az egyén szabadsága korlátozható saját érdekében. A jogi paternalizmus két stratégiát követhet. A paternalista „a saját érdekében” fordulatot vagy úgy értelmezi, hogy

a) az egyén a saját preferenciarendszerével kompatibilisebb cselekvést választana, ha birtokában lenne minden információ a lehetséges alternatívák előnyeivel és hátrányaival (veszélyeivel) kapcsolatban, ezért lehet kényszeríteni saját döntésével ellentétes magatartási formára akkor is, ha ezzel nem sérti mások jogait vagy jogos érdekeit;

b) az egyén nincs tisztában azzal, „hogy mi a jó saját magának”, tévedésben van a cselekvések erkölcsi értéktartalmával kapcsolatban, annak ellenére, hogy minden információ a birtokában van.

A jogi moralizmus nyilvánvalóan nem fér össze az emberi méltósággal és az állam semlegességével. A jogi paternalizmus igazolása pedig azt feltételezi, bizonyítani tudjuk legalább azt, hogy a kábítószerfogyasztók nincsenek tisztában magatartásuk következményeivel. Ez pedig nyilvánvalóan nem jelenthető ki. A fogyasztók általában sokat tudnak még a különböző szerek eltérő hatásmechanizmusairól is – éppen ezért váltogatják a használt szereket. Más ártalmas szerek használata vagy tevékenységek folytatása esetén sem követel meg az állam részletes anatómiai ismereteket – cigaretta, alkohol, egészségtelen étrend. Az érv azt implicálja, hogy amennyiben a fogyasztók tisztában lennének magatartásuk következményeivel, akkor nem lennének büntethetők. Ennek alapján az állam attól függően alkalmaz az elv következetes érvényesítése szerint kényszert, ha differenciál azonos magatartást elkövetők (elkövetéskori) tudattartalma alapján. Ez egy büntetőeljárásban egyfelől kivihetetlen, ugyanis a drogok anatómiai hatásaiknak, hatásmechanizmusának ismeretére vonatkozó tudattartalom nem jelenik meg olyan módon a nyilvánosságban, ahogyan például a szándékosság vagy a gondatlanság. Így következtetni az ilyen ismeretekre nem lehet az elkövető magatartása alapján oly módon, ahogy az lehetséges például a 15. irányelv alapján. Másfelől a paternalizmus következetes végiggondolása felveti azt a kérdést, hogy nem az-e a helyes eljárás, hogy mindenkit, aki kábítószerrel (vagy könnyű

drogot) szeretne fogyasztani, kötelezzük arra, hogy vegyen részt egy képzésen, és utána döntsön – már a szankcióval fenyegetettség veszélye nélkül.

A kábítószer-használattal együtt járó életstílus, illetve annak következményei objektíve értéktelenebbek más, versengő életformákhoz, illetve eredményekhez képest, ezért még ha tisztában is van valaki a következményekkel, akkor sem választhatja azt tévedés nélkül – hangzik a paternalista érvelés. De ennek a paternalista álláspontnak is az az alapja, hogy különbséget tesz a különböző életfelfogások között, erkölcsi ítéletet mond egy életstílus felett. Ezzel kapcsolatban azonban érdemes megjegyezni, hogy egy könnyű drogokat rendszeresen fogyasztó életstílusa semmilyen releváns tekintetben nem különbözik – mondjuk – egy nagyon gyenge dohányosétól. Másrészt, ha különbözne is, ennek alapjául az a vélelem lenne esetleg tartható, hogy az egészségre – amely azért szélesen körben osztott érték – oly mértékben veszélyes a könnyű drogok fogyasztása, hogy az egészséget értéknek tartó személy tévedés vagy önbecsapás nélkül nem választhatja azt. (Arra, hogy a könnyű drogok fogyasztása csak az első lépcső a kemény drogokhoz, nem érdemes szót vesztegetni. Ha ez igaz lenne, ma Magyarországon több százezer keménydrog-fogyasztó lenne.) Ez azonban tudományosan nem igazolt álláspont. És még azzal kapcsolatban is kétségek merülnek fel, hogy az egészséget értéknek nem tartó személynek nincsenek jó indokai álláspontja védelmére. Ezért e téren is körültekintően kell eljárni. Egy hasonló horderejű alkotmánybíróági döntés meghozatalakor mindenképpen.

Végül nagyon furcsa (ha nem riasztó) az az érv, hogy az egyén egyik joga korlátozza saját másik jogát. Gondoljunk bele, ez alapján lehetne azt mondani, hogy valakinek van önrendelkezési joga meg oktatáshoz való joga, és ha valaki az előbbire hivatkozva nem kíván egyetemen tanulni (habár képes rá), akkor azt mondjuk: oktatáshoz való jogod korlátozza önrendelkezési jogodat, ezért tanulnod kell, habár nem akarsz. És még „jó” kollektivisták érveket is fel lehet sorakoztatni az álláspont védelmében, mely szerint a kiművelt emberfők mennyivel jobban erősítik a nemzetet, meg jobban működik a demokrácia, ha tájékozott emberek hoznak politikai döntéseket stb. A hipotetikus példák sorát sokáig lehetne folytatni.

Vannak más szempontok is, amelyeket mérlegelni lehet, nekünk azonban ennyi elég ahhoz, hogy kimutassuk: a hivatkozott kijelentések olyan álláspontot (vagy álláspontokat) implicálnak, amelyek egyike sem egyeztethető össze az alkotmánnyal. Legalábbis az imént felvetett aggályokra kétségkívül nem találunk választ a határozatban, az eddigi gyakorlat pedig szintén nem szolgál meggyőző érvekkel.

TÉNYBELI ALAPOT NÉLKÜLÖZŐ ÉRVEK

Az alkotmányos büntetőjog egyik alapelve, hogy a büntetési tételek mind az elkövetett cselekmény súlyával, mind a többi cselekményhez kapcsolt szankcióval álljanak arányban. Az aránytalan büntetés ugyanis sérti az emberi méltóságot, mivel önkényes. Ezzel kapcsolatban megemlítenéd, hogy az Alkotmánybíróság a tárgyalt határozatban a következőket írja: „A jogalkotó felelőssége éppen abban áll, hogy a lehetséges *felhasználási módjukban és így következményeikben eltérő szerek használata esetén eltérő és differenciált megoldásokat alkalmazzon*, minthogy a büntetőjogi rendelkezés szükségességének és arányosságának alkotmányossági követelménye csak így teljesíthető.”² „A kábítószeres és pszichotrop anyagok közvetlenül az idegsejtekre kifejtett hatásuk alapján az agyban idéznek elő kémiai változásokat. Az ilyen szerek száma igen nagy, s az általuk létrehozott következmény *függ az anyag típusától, az elfogyasztott mennyiségtől, a hatóanyag-tartalomtól, a tisztasági foktól: azaz valamennyinek eltérő az ún. »abúzus potenciálja«.*”³

Az elv és a tényállítás egymásra vonatkoztatásából az következne, hogy a különböző „abúzus potenciállal” rendelkező drogok használata (sőt, e tekintetben talán a velük kapcsolatos minden visszaélés) differenciált jogalkotói értékelést tesz szükségessé. A könnyű drogok és egyéb kábítószeres büntetőjogi értékelése alkotmányosan csak úgy vihető véghez, ha mindezt differenciáltan teszi a jogalkotó. Hogy alkotmányjogi dogmatikával fogalmazzunk: a kábítószerrel való visszaélés tényállásából (és a tényállás rendszertani elhelyezéséből) absztrahálható jogalkotói cél (védjük a közösséget, a környezetet, a közegészséget a drogfogyasztás káros hatásaitól, vagy valami hasonló) által körülhatárolható homogén csoport nem tartalmazza (legalább) a könnyű drogokat alkalmoszerűen fogyasztó személyek csoportját. Tehát meghatározott társadalmi csoport cselekvési szabadságának, önrendelkezési jogának korlátozása nem állja ki a szükségesség-arányosság szigorú tesztjét, nem felel meg az ultima ratio (a büntetőjog a jogrendszer szankciós záróköve) elvéből fakadó követelményeknek. Mindezek alapján a büntetőjogi tilalom sérti az alkotmányosságot.

Ez ellen nem elegendő érv az idézett rész folytatása sem, miszerint: „Eltérő továbbá a fogyasztók reakciója, egyéni érzékenysége az egyes szerekkel kapcsolatban. Így az egyes anyagok által az agyban előidézett kár (pusztítás) sem egyforma nagyságú és minőségű, s nem egyforma idő alatt, nem azonos végeredményt hoznak létre. Ebből következően a kockázat mértéke az egyének esetében előre felis-

merhetetlen, és még azonos típusú, hatóanyag-tartalmú bódulateltelő anyagok esetében is kiszámíthatatlanul eltérő.”⁴ Nem elegendő, legalább két okból. Egyrészt mert a kijelentés ebben a kvalifikálatlan formájában nem igaz. Az talán helytálló, hogy az egyes szerek hatása pontosan nem prognosztizálható, azonban abban is biztos vagyok, hogy az egyes szerek által okozható legnagyobb kár meghatározható. Egy füves cigi elszívása önmagában nem lehet közvetlen oka bűncselekmény elkövetésének. Lehet, hogy fennáll a veszély, de az olyan absztrakt, hogy nem elégti ki a büntetőjogi kár fogalmát. (Erről lásd később a szólásszabadság-határozatok hivatkozása, közelebbről az előidézett veszély absztraktságának alkotmányjogi jelentősége kapcsán.) A kiszámíthatatlanság végül nem indok: az alkoholnak is kiszámíthatatlan hatásai vannak (lásd abortív patológiás részegség), mégsem szankcionálja ez alapján (sem) a Btk. az alkoholfogyasztást *per se*.

Mindezek alapján a határozatban szereplő következő állítással nehéz egyetérteni: „...az államnak a közösség jóléte érdekében törekednie kell a javak ésszerű »újraelosztásának« biztosítására is, és ezen belül minden ember érdekét egyidejűleg figyelembe véve kell eljárnia. Ebből kifolyólag az állam ésszerű szempontok alapján a közösség védelme érdekében lép fel akkor, amikor a káros szokások ellen a megelőzés érdekében jogi eszközöket is bevet. *A veszélyek súlya és a károk szintje pedig a büntetőjogi eszközök alkalmazását is indokoltá teszi.*”⁵

AUTONÓMIA ÉS FÜGGŐSÉG

A határozatban a testület által elemzett szempont volt az is, hogy az önrendelkezési jog azért nem lehet a dekriminalizáció híveinek sikeres hivatkozási alapja, mert a kábítószer-fogyasztó „paradox módon [...] egyre inkább alárendelődik a kábítószeres használatának, azaz a függés felé megtett út fordított arányban áll a cselekvési szabadság fokával. Az általánosan behatárolhatatlan, és magas egészségügyi – adott esetben az élet elvesztéséig menő – kockázati szinttel járó fogyasztás inentől kezdve nem tudatos döntés kérdése, nincs tehát többé az egyén szintjén sem valódi szabad választás.”⁶ Ezzel a kijelentéssel szemben is számos érv hozható fel, melyeket nem vizsgál a határozat.

Egyrészt amennyiben tudatos döntés az autonómia feladása, akkor mi a helyzet megítélése? Hogy egy analógiával élve megvilágítsuk a problémát: amikor egy szuverén állam nemzetközi szerződésben feladja autonómiája egy részét, akkor ezzel az aktuálisan valójában nem veszít autonómiájából, hanem éppen

ebben nyilvánul meg a külvilág felé szuverenitása. Saját maga vállal kötelezettséget egy kétoldalú aktusban, ezért ha a szerződés kötelező erejére hivatkoznak vele szemben, akkor nem megfelelő ellenérv az: „De én szuverén vagyok!” Röviden: az autonómia egyik jó bizonyítéka az, hogy fel lehet adni szabad döntés eredményeként. (Innen jöhetne a rousseau-i szabadságra kényszerítésnek az egyéni szabadságot nem éppen tiszteletben tartó érve.)

Másrészt mennyiben nem autonóm az alkalmi fogyasztó? És mennyiben kevésbé dependens egy cigarettafüggő, egy szerencsejátékos vagy egy alkoholista? És minden drogfajta függőséget okoz? A függőség önmagában sem büntetőjogi kategória,⁷ sőt, úgy tűnik, teljesen irreleváns az alkotmányos büntetőjog szempontjából. Legfeljebb a szankciók során kerülhet a középpontba a speciális prevenció jegyében (lásd alkoholisták kényszergyógyítása), s nem büntetést megalapozó okként.

KÖZBIZTONSÁG

A többségi álláspont a döntés indokaként többször hivatkozik arra, hogy a drogfogyasztáshoz szervezett bűnözői hálózat kapcsolódik, ami önmagában veszélyezteti a közbiztonságot. Például: „A drogszintér forgalmazói oldalán szereplők a társadalom egészének egészségügyi, szociális épségét éppúgy fenyegetik, mint a cselekvési szabadsághoz elengedhetetlenül fontos közbiztonságot és köznyugalmat. [...] Valódi kockázatot jelenthet a nemzetközi kábítószerkereskedelem kedvezőtlen hatásainak magyarországi felerősödése is. Mindez pedig együttesen a közbiztonság és köznyugalom drasztikus romlásán keresztül az ország teljes lakosságának helyzetét, életvitelét, biztonságát, nyugalma és végső soron cselekvési szabadságát érintő alkotmányossági kérdés is.”⁸ Ennél az érvenél érdemes több szempontot is figyelembe venni, amikor annak plauzibilitásáról kívánunk ítéletet mondani.

A más cselekvésért vállalt-viselt büntetőjogi felelősség formáit tartalmazza a Btk. vagy kialakította a gyakorlat (lásd közvetett tettesség), így egyrészt rendszeridegen arra hivatkozni, hogy valakit önálló tettesként azért büntetünk, mert magatartása más jogellenes magatartásához kapcsolódik. „Szorosan büntetőjog-dogmatikai szempontból a fogyasztó/vásárló a tiltott forgalmazáshoz nyújt bűnsegédi magatartást akkor, amikor saját adagját beszerzi, s így maga is közreműködik a kábítószerpiac fenntartásában, illetve a hozzá kapcsolódó bűncselekmények rátájának alakításában” – ismeri el a testület is.⁹ A gyakorlat ismeri például azt a meg-

oldást, hogy a bűncselekményből származó dolgot orgazdaként folyamatosan vásárló személy egy meghatározott idő után pszichikai bűnsegély miatt az alapcselekmény részeseként is felel. Ez az analógia jogalkotás útján talán alkalmazható, habár erős indokokat kíván. Azonban önálló tetteskénti szankcionálásra az érv önmagában nem elegendő, ez kétségtelen.

Lehet azzal is érvelni e tárgykörben a fogyasztás kriminalitása mellett, hogy a magatartás absztrakt veszélyeztető jellege folytán érdemel büntetést. Valahogy úgy, hogy az meglehet, a cselekmény közvetlenül nem okoz kárt, azonban közvetve társadalmilag hátrányos következményekkel jár oly módon, ahogy azt az idézet tartalmazza. Ezzel szemben lehet érvelni azzal, hogy a kriminalizáció hiányában a fogyasztásra épülő szervezett bűnözés is megszűnne (vagy legalábbis részben okafogyottá válna), tehát a kriminalizáció további jogellenességet generál. De a kriminalizáció híveinek mindenképpen azt kéne bizonyítaniuk, hogy a fogyasztás kriminalizálásának hiányában több bűncselekményt követnének el, illetve társadalmilag nagyobb kárt okoznának a droggal összefüggésben megvalósított (hipotetikusán nem jogellenes) magatartások, mint a jelen szabályozási környezetben.¹⁰ Ennek hiányában az önrendelkezési jog korlátozása szükségtelen, de legalábbis aránytalan, ergo: mindenképpen alkotmányellenes.

Lehet azzal is védekezni, a veszélyeztető magatartások túlságosan távoli kapcsolata a kár bekövetkeztével kizárja annak lehetőségét, hogy az alkotmányos alapjog által védett magatartás gyakorlását korlátozzuk. Itt szintén csak utalni kell az Alkotmánybíróságnak a szólásszabadság tárgyában hozott döntéseire: a bíróság kimondta, hogy azért lehet akár teljes társadalmi csoportokat is gyalázó előadást tartani mondjuk egy köztéren, mert ez önmagában nem sérti mások alkotmányos alapjogát, a kár bekövetkeztének veszélye – például hogy az elhangzottak alapján valakit meglincselnek – pedig olyan távoli, hogy a korlátozás aránytalan lenne.

Ez alapján felmerül a kérdés: az egyedi fogyasztás mennyire áll közvetlen kapcsolatban a bűnszervezetek létével? Kétségtelen, hogy csepp a tengerben, a kauzális lánc végén valahol megtalálható a fogyasztó is. Az azonban már nem, hogy ez olyan közvetlen kapcsolat, hogy alkotmányos alapjog korlátozását indokolná. Ezért nem fogadható el a bíróság állítása: „A fogyasztói magatartás a közösség életvitelére gyakorolt kedvezőtlen hatásán keresztül *közvetlenül korlátozza* a fogyasztásban nem érintettek biztonságérzetét, cselekvési szabadságát.”¹¹

AZ ALKOHOL KRIMINALIZÁCIÓJA MELLETTI ÉRVEK

A határozatban olvashatók olyan állítások is, amelyek implikációi az alkoholfogyasztás kriminalizációja mellett szólnak:

1. „A fogyasztók továbbá maguk is azt állítják, hogy a bódító hatás módosult tudatállapotot hoz létre, amelynek viszont a külvilágban is megnyilvánuló egyik jellemzője, hogy az érintett fizikai és szellemi értelemben sem ura magatartásának. Így tehát reális annak a veszélye, hogy mindazok a korlátok, amelyek a belátási képessége birtokában lévő embert visszatartják mások veszélyeztetésétől, náluk átértékelődnek vagy lebomlanak.”¹² Ez az állítás tehát azt mondja, hogy a tudatmódosító hatás releváns oka a büntetendőségnek a kábítószer-fogyasztás kapcsán. Ez alapján az alkoholfogyasztást sokkal szigorúbban kellene büntetni: az alkoholos befolyásoltság minden mértékadó statisztika szerint sokkal jelentősebb számban oka bűncselekmények elkövetésének, mint a kábítószer-fogyasztás. Ez utóbbi sokkal inkább csökkenti az agressziót. Nem sok olyan hírt olvasni a bűnügyi rovatban, hogy két jó barát „szívott”, majd az egyik hasba szúrta a másikat. Közös alkoholfogyasztás esetén ez majdnem mindennapos.

2. „A kábítószerrel visszaélés kapcsán viszont nyilvánvaló, hogy e gondoskodás árát [tudniillik a kezelést] azok a polgárok fizetik meg, akik ebben »élvezeti« oldalról nem, ámde a közösséget sújtó – fentebb kifejtett – veszélyek miatt már egyébként is negatívan érintettek.”¹³ Egyrészt mi ennek a büntetőjogi relevanciája? Az, hogy az egészségbiztosítás vagy a társadalombiztosítás kereteit megterheli egy káros szokás, nem tipikus indok a magatartás büntetőjogi tilalma mellett (persze teljesen másról van szó, ha gazdasági vagy vagyoni elleni bűncselekmény károsultja a központi költségvetés valamely alrendszere). Ha nem akarunk megint az alkohol- vagy cigarettafogyasztás teljesen azonos következményei mellett érvelni, akkor szólhatunk a zsíros életek fogyasztásáról, a mozgás hiányáról stb., amelyek mind költséget okoznak a közösségnek, ráadásul a gondoskodás árát minden esetben azok fizetik meg, akik érintetlenek a költségeket okozó bűnből. Ez az érv egyszerűen demagóg.

De a határozat további érvei sem kevésbé problémásak. Nézzük például azt az érvet, amely szerint már azért sem alkotmányellenes az alkoholizmus és a

AZ ALKOHOLIZMUS MEGÍTÉLÉSE PÉLDÁUL A BTK.-NAK MIND A KÜLÖNÖS RÉSZI TÉNYÁLLÁSÁBAN (ITTAS VEZETÉS), MIND AZ ÁLTALÁNOS RÉSZÉBEN MEGJELENIK (AZ ÖNHIBÁBÓL EREDŐ ITTAS ÁLLAPOT FELELŐSÉGI SZABÁLYAI, ALKOHOLISTÁK KÉNYSZERGYÓGYÍTÁSA).

drogfogyasztás eltérő büntetőjogi megítélése, mert a Btk. maga is értékeli az alkoholfogyasztást két tényállásban. A határozat egyes vonatkozó részei így szólnak: „Az Alkotmánybíróság e határozataival összhangban áll, hogy a jogrend alapvetően tartózkodik az »önsorsrontó« magatartások büntetőjogi szankcionálásától. A távolságtartás azonban nem jelenti azt, hogy a Btk. az öngyilkosságot, a szerencsejáték-szenvedélyt, az alkoholizmust vagy a szexuális aberrációkat teljes egészében a hatókörén kívül állónak tekintené. Bünteti mindazokat, akik az egyén instabil lelki-szellemi állapotát, személyiségtorzulásait vagy pillanatnyi gyengeségét támogató, bátorító módon lépnek fel, életkorát, helyzetét kihasználják (öngyilkosságban közreműködés, tiltott szerencsejáték szervezése, tiltott állatviadal szervezése, gyermekkorúakkal szemben elkövetett szexuális aberrációk). Az alkoholizmus megítélése például a Btk.-nak mind a különös részi tényállásában (ittas vezetés), mind az általános részében megjelenik (az önhibából eredő ittas állapot felelősségi szabályai, alkoholisták kényszergyógyítása).”¹⁴

„A visszaéléssel kapcsolatos magatartások ésszerű, tudományos alapokon álló differenciálása nem ütközik az Alkotmányba, amint az sem, ha a jogalkotó az eltérő súlyú és következményekkel járó magatartásokat és azok eredményét eltérő súllyal kezeli. Az indítványozó által felhívott, az Alkotmány 70/A. §-a az egyenlő méltóságú személyek közötti hátrányos megkülönböztetést tiltja, és nem a különböző kóros élvezetre alkalmas anyagok közötti diszkriminációra vonatkozik. Az pedig, hogy ebből kiindulva a Btk. egyes – kétségtelenül káros szerek (pl. alkohol) – használatához csak részlegesen fűz következményeket, senki számára nem keletkeztet megalapozott igényt más kóros élvezetet nyújtó anyagok használatának szabadságára.”¹⁵ „Az alkoholfogyasztás kockázatai pedig a függőség kialakulásához szükséges mennyiség és időtartam jelentősen eltérő volta miatt messze elmaradnak a kábítószer okozta veszélyektől, s a fogyasztás azonnali következményei is kevesebb kockázattal járnak.”¹⁶

a) A hivatkozott példák nyilvánvalóan célt tévesztenek: az alkoholizmus büntetőjogi értékelése egyik felsorolt esetben sem azért valósul meg, mert az alkoholisták életvitel önsorsrontó. Az ittas vezetés esetén a szankcionálás alapja az, hogy a járművezetés maga is egy absztrakt veszélyeztető magatartás, ami alapesetben a megengedett kockázat okán nem tiltott magatartás. Azonban az alkoholfogyasztás utáni alkoholos befolyásoltság állapotában történő járművezetés

olyannyira megnöveli az absztrakt veszélyokozás valószínűségét – és ezáltal oly mértékben veszélyezteti mások élethez, egészséghez, testi épséghez fűződő jogát –, hogy a Btk. szankcionálja az ilyen magatartásokat. Ugyanígy az önhibából eredő ittas állapot is csak akkor kerül a jogalkalmazás látkörébe, ha ennek következtében bűncselekmény történt, ergo mások jogai sérültek. Alkoholisták kényszergyógyítására is csak akkor kerül sor, ha bűncselekménye alkoholista életmódjával függ össze, és hat hónapot meghaladó, végrehajtható szabadságvesztésre ítélik. Tehát itt is szükséges mások jogainak sérelme. Vagyis az alkoholizmust nem paternalista alapon tiltja a Btk., hanem az alkotmány rendelkezéseivel teljes összhangban. Ráadásul arról sem szabad megfeledkezni, hogy az említett esetekben nemcsak az ittas, hanem a bódult állapotban (értsd: kábítószeres befolyásoltság állapotában) történt elkövetésre is vonatkoznak a tilalmak (még ugyanazon szakaszokban).

b) Az alkoholfogyasztás és a drogozás megkülönböztetésének esetlegesen alkotmányellenes volta valóban nem jár azzal a következménnyel, hogy joga lenne bárkinek is a kóros élvezethez pusztán ennek alapján. Azonban az alkotmányellenes diszkrimináció következményeit akkor is le kell vonni.

c) Felmerül kérdésként, mi az alkotmányjogi relevanciája annak, hogy a káros hatások azonnal jelentkeznek, vagy csak egy év múlva. A válasz: semmi. Az ok-okozati összefüggés a lényeges, semmilyen kauzalitáselmélet nem tesz különbséget a között, hogy az eredmény egyébként releváns oka mennyi idő múlva okozza a jog által egy tényállásban értékelt eredményt. Emellett a statisztikai adatok legalább annyit bizonyítanak, hogy az alkoholizmus és a dohányzás minimum annyi káros következménnyel jár mind az egyénre, mind a közösségre nézve, mint a drogfogyasztás. Ez alapján a különbségtételnek tudományos alapon nincs elfogadható igazolása. Az álláspont alátámasztására hivatkozott állítások nélkülözik a valós ténybeli alapokat.¹⁷

3. Máshol ezzel szemben azt írja a határozat: „Az egyik indítványozó kifogásolta, hogy a támadott rendelkezésekben a jogalkotó önkényesen válogatott a tudatmódosító szerek büntetendővé nyilvánítása körében. A fentebb kifejtettekben következően azonban nem tartozik az Alkotmánybíróság kompetenciájába annak a jogalkotói mérlegelésnek a vizsgálata, hogy az állami büntetőpolitika egyes ilyen szerekkel kapcsolatban miért nem (illetve csak eseti jelleggel) kívánt a legszigorúbb büntetőjogi eszközökkel élni, s e helyett miért és milyen más szabályokat alkalmazott.”¹⁸ Véleményem szerint pedig a testület kompetenciájába tartozik: ha a büntetőpolitika diszkriminációt valósít meg, akkor igenis van hatásköre az Alkot-

mánybíróságnak a szabályozás felülvizsgálatára. Jelen esetben nincs igazolható különbség az alkoholizmus és kábítószer-fogyasztás káros hatásai között, ezért a megkülönböztetés felveti a diszkrimináció gyanúját.

Érdekes eredményre vezet 1. és 2. pont alatti érv összevetése. Az egyik alapján azért nem probléma az alkoholizmus és a drogfogyasztás eltérő szabályozása, mert ésszerű indokai vannak a megkülönböztetésnek, míg a 2. alapján azért, mert a bíróságnak egyébként sincs hatásköre a szabályozás felülvizsgálatára, hiszen az „jogpolitikai kérdés”. A kettő közül választani kell, mert alapjaiban eltérő következményei vannak az egyik vagy a másik érv elfogadásának.

AZ EGÉSZSÉG VÉDELME

A határozatban a testület által visszatérően hivatkozott rendelkezés az alkotmány 70/D. §-a és annak értelmezése, mely szerint „az alkotmánybírósági joggyakorlat az Alkotmány 70/D. §-ának értelmezésében is töretlen. Eszerint a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogosultságként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához és életviteléhez.”¹⁹ Ha kiegészítjük ezeket a sorokat alkotmányunk ugyanezen szakaszának következő bekezdésével, valamint figyelembe vesszük az előző idézetben kurzivált részt, talán más következtetésre jutunk. A hivatkozott alaptörvénybeli bekezdés a következőképp szól: „(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

Ebből fakadóan az nem lehet érv az állampolgárok önrendelkezési jogának korlátozása mellett, hogy ezzel egy időben az államnak az egészséges élet biztosítására vonatkozó kötelezettsége van, és ezek összeütközése esetén az állam kötelezettsége az erősebb. Ugyanis – hogy polgári jogi terminológiához forduljunk segítségért – a hivatkozott állami kötelezettség gondossági kötelelem. Nem az egészséget mint tényleges állapotot kell biztosítani, hanem olyan gazdasági és jogi környezetet kell teremtenie az államnak, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához és életviteléhez. Éppen ezért csak az egészséges élet lehetőségének feltételeit kell megteremtenie

az államnak, nem magát a tényleges egészséges állapotot. A károsult felróható közrehatása a jog által mindig értékelést nyer, ez ebben az esetben sem kivétel. Ezért ha az állam eleget tett intézményvédelmi kötelezettségének, de a felkínált lehetőségekkel nem élnek állampolgárai, akkor nem kell attól tartani, hogy az állam ne teljesítette volna alkotmányos kötelezettségét. Ezért az önrendelkezési joggal ebben a kontextusban valójában nem is áll szemben a hivatkozott kötelezettség, ergo nem is lehet nála erősebb.

NORMAVILÁGOSSÁGI KÉRDÉSEK

Az Alkotmánybíróság – a normavilágosság jogállamiságból levezetett követelményének megsértésére hivatkozva – megsemmisítette a „hatósági engedély nélkül” és az „együttesen történő kábítószerfogyasztás alkalmával” fordulatokat. Kétséges, hogy megfelelő indokok alapján tette.

A normavilágosság követelménye a 11/1992. (III. 5.) AB határozatban kifejtettek szerint a következőt jelenti: „A jogbiztonság – az Alkotmánybíróság értelmezésében – az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára a büntetőjogban is előre láthatóak legyenek.” Ennek fényében a vizsgált határozat a következőket tartalmazza: „A Btk. rendszere az »együttes« elkövetésre ismeri a társtettség, a részesség, a csoportos, a bűnszövetségben, a bűnszervezetben történő elkövetés kategóriáit, a dogmatika pedig ezen felül a közvetett tettség fogalmát. Az »együttes fogyasztás« kitételeből azonban nem állapítható meg, hogy a közös fogyasztás a társas elkövetés mely – eltérő társadalomra veszélyességű [sic!] – szintjét jelentheti. Az sem világos, hogy hány személy lehet részese egy olyan cselekménynek, amelyhez kapcsolódóan elterelési lehetőséget biztosít a törvény. A kábítószerrel visszaélés bűncselekményénél tipikus, hogy ugyanazon terhelt esetében többféle, különböző törvényhelyek szerint minősülő elkövetési magatartás halmozódik. Az elkövető akaratától is függő feltételeket tartalmazó mentesülés körében fellelhető számos bizonytalansági tényezővel együtt azonban ez a helyzet a büntetés mértékére is kiható dogmatikai zavarokat okozhat, mert az »együttes fogyasztók« »elkövetői« minőségének értékelése (csoportos elkövetés, bűnszövetség stb.) a »szabad értelmezés« tartományába kerül át.”²⁰

Először is leszögezendő – a Kukorelli István különvéleményében foglaltakkal egyetértve –, hogy

nincs olyan alkotmányos kötelezettsége a jogalkotónak, hogy csak már használt jogi terminusok alkalmazásával alkosson meg tényállást. Ennek semmi köze nincs a normavilágosság követelményéhez. Ezért az azzal kapcsolatos érv, hogy milyen fogalmakat használ jelenleg a Btk., teljesen súlytalan. Nyilvánvalóan itt irreleváns a csoportos elkövetés vagy a bűnszövetség fogalma, melyek Btk.-beli definíciója a következő: „137. § 7. bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet”, valamint: „13. csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt”, ugyanis az együttes fogyasztás kitételeből következően az egyedi magatartások önmagukban kerülnek értékelésre, önálló tettesi alakzatként. Ha a jogalkotó társtettesi alakzatként akarta volna definiálni az inkriminált körülményt, könnyedén megtehetette volna. Mivel nem tette, nyilvánvaló, hogy ebben az esetben önálló tettesi cselekményekről van szó, vagyis szóba sem jöhet az a kérdés, hogy a csoportos elkövetésnek melyik alakzatával van átfedésben ez együttes fogyasztás fogalma. Ha három személy ugyanazon a helyen, egy időben, egymás tevékenységéről tudva más-más személyt megöl, ez nem jelenti azt, hogy több emberen elkövetett emberölés társtetteseiként kellene felelniük. Mindegyikük önálló tettesként büntethető.

A másik normavilágossági kérdés, amelyet a többségi határozat firtat, a hatósági engedélyre vonatkozik. A határozat szerint „a hatósági engedély hiányában” fordulat a törvény szövegében azt a látszatot kelti, mintha ezek nem önmagukban, hanem csak a „feltétel” hiányában váltanának ki büntetőjogi rosszallást. „Előáll az a képtelen eredmény is, hogy a Btk.-ban meghatározott cselekmények miatt gyakorlatilag csak azon elkövetőkkel szemben folytatható az eljárás, akiket a kormányrendeletekben meghatározott engedélykérési kötelezettség terhel, és azt elmulasztják, míg mások az ilyen típusú magatartás esetén is mentesülnek a felelősségre vonás alól.”²¹ Ez azonban soha nem állhat elő. Ennek egyszerű oka van. Ha a többségi álláspont által „megalkotott” abszurd értelmezés létrejöhetne, akkor az lenne a helyzet, hogy a tényállás egy különös sajátképpen bűncselekménytípust alkotott volna. Ezek a cselekmények azok, melyek elkövetői csak sajátos személyes kvalifikáltsággal rendelkező egyének lehetnek (hivatalos személy, közfeladatot ellátó személy, fogoly). Azonban az ilyen különös bűncselekmények mindig sajátosan kerülnek megfogalmazásra, annak jelzése érdekében, hogy a norma címzettje nem a

polgárok összessége, hanem azok egy jól meghatározható csoportja. Amennyiben az „aki”, vagy az „az, aki” fordulat határozza meg a norma címzetti körét, nem kétséges, hogy nem különös tényállással van dolgunk, ergo nem lehetséges, hogy a bűncselekményt csak személyes kvalifikáltsággal rendelkező személy követhesse el.

Az Alkotmánybíróságnak egyébként sincs hatásköre a Büntető törvénykönyv értelmezésére. A rendes bíróságok és az Alkotmánybíróság közötti hatásköri villongások elkerülése érdekében megvan az eszköz az Alkotmánybíróság tarsolyában: az „élő jog” vizsgálata. Vagyis az Alkotmánybíróságnak adott esetben nem egy norma lehetséges értelmezési tartományát kell napvilágra hoznia, hanem a bírósági gyakorlatot normává szilárdult voltában kell megítélnie.²² Jelen esetben – idő hiányában – nem is volt lehetőségük a rendes bíróságoknak arra, hogy kialakítsák saját jogértelmezési gyakorlatukat az inkriminált fordulattal kapcsolatban. Ezért a határozat e tekintetben a rendes bíróságok hatáskörelvonásaként értékelhető.

A „hatósági engedély nélkül” fordulat valójában egy dologról szól: ha bármelyik elkövetési magatartást megvalósítod kábítószerrel kapcsolatosan, állampolgár, akkor büntetve leszel. Ha szerzel engedélyt rá, akkor nem. Ebben nincs semmi bizonytalan, vagy ha van is a mögöttes jogszabályok esetleges bonyolultsága miatt, akkor az nem tekinthető olyan mértékűnek, hogy az alkotmányellenességet alapozza meg a jogállamiság elvéből levezetett normavilágosság követelményébe ütközve. Itt érdemes megjegyezni, hogy amennyiben az Alkotmánybíróság mértéktartóan akart volna eljárni, akkor az alkotmánykonform értelmezés elvére tekintettel nem is kellett volna megszólalnia ebben a kérdésben: „Ami pedig a politikai konfliktust illeti, az amerikai bíró először megbizonyosodik, lehetséges-e tisztességes módon olyan értelmezést adni a jogszabálynak, amelynél fogva az [alkotmányossági kérdés] elkerülhető. A német alkotmánybíróság kezdetektől fogva alkalmazza a jogszabály alkotmánykonform értelmezését: ha ilyen értelmezés egyáltalán lehetséges, nem semmisíti meg a normát. De kikerüli a politikai hatalmi ágakkal való nyílt konfliktust akkor is, ha csupán deklarálja az alkotmányellenességet, és a norma megváltoztatására teret hagy a jogalkotónak.”²³ Mindemellert megemlítendő: maga az AB fektetette le, hogy „az Alkotmánybíróság ezúttal is hangsúlyozza: nem jogosult arra, hogy új bűncselekményi tényállások megállapítására kötelezze a jogalkotást, sem arra, hogy különös részi tényállások részleges megsemmisítésével addig nem büntetendő magatartásokat

is büntethetővé tegyen”.²⁴ A büntetőjogi felelősség kiterjesztésével azonban éppenséggel a saját maga által felállított tilalmat szegte meg a testület.

Lényeges szempont az is, hogy a hatósági engedély fogalmát maga Btk. is használja a 281/A. §-ban, vagyis egy szakasszal az előtt, ahol a megsemmisítés előtt szerepelt ugyanez a fogalom, mégpedig a környezetre veszélyes hulladék elhelyezése definíciójában. Ugyanígy szerepel a fogalom a visszaélés jövedékekkel törvényi tényállásában. Sok állampolgárnak feltehetően fogalma sincs arról, hol lehet engedélyt szerezni veszélyes hulladék elhelyezésére vagy jövedéki termék forgalmazására, és ez nem is derül ki a Btk.-ból, mégsem eredményezi azt, hogy ezek a szabályok alkotmányellenesek lennének a fogalomhasználat miatt. S az is valószínű, hogy a hatósági engedélyezési eljárás ugyanúgy bonyolult, mint egyéb esetekben, és az ágazati jogszabály terminológiáját szintén nem értené meg az átlagpolgár. Ennek ellenére az állítás fenntartható.

NEMZETKÖZI KÖTELEZETTSÉGEK

A határozat a nemzetközi tapasztalatokra utalva tartalmazza a következő kijelentést is: „A nemzetközi szervek által világszerte többszörösen lefolytatott vizsgálatok azt mutatják, hogy jelenleg a megelőzés feladatát a szankció nélküli tiltás önmagában még a fogyasztás esetében sem tudja hatékonyan teljesíteni.”²⁵ Okkal merül fel a kérdés: melyik vizsgálat? Azok a vizsgálatok, amelyek az utóbbi időben nyilvánosságra kerültek, éppen azt mutatják, hogy a fogyasztásnak a büntetőjog általi csökkentése alkalmatlan eszköz a probléma kezelésére. Az ENSZ a „Kezelés működik!” jelszóval hirdette meg drogpolitikai programját. Angliában – ahol a bűncselekmények elkövetőinek kb. 85%-a valamilyen formában kapcsolatban áll a kábítószerrel – „minden lehetséges esetben törekszenek a drogfogyasztó ügyét elterelni a büntető útról”.²⁶ A The European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction mondta ki a büntetőjogi prevenció stratégiájának kudarcát. Emellett a témában 2000-ben tartott brüsszeli nemzetközi konferencia megállapította: a büntetőjogi szabályozás milyensége nem befolyásolja jelentősen a fogyasztási szokásokat. Az Európai Parlament elhibázottnak minősítette a közelmúltban a büntetőjogra építő drogpolitikát.²⁷ Mindezek fényében nem világos, hogy mi a határozatban foglalt kijelentés ténybeli alapja.

Arra, hogy a magyar szabályozás ellentétes lenne nemzetközi szerződésekkel, nem érdemes sok szót vesztegetni. Emellett, hogy az Alkotmánybíróság

ebben az évben elvi élel fektette le, hogy „a nemzetközi szerződésben foglalt kötelezettségek teljesítését célzó jogalkotás esetében is irányadó az Alkotmány által felállított jogvédelmi mérce, valamint a magyar Alkotmánybíróság által kialakított szükségességi/arányossági teszt”,²⁸ Kukorelli világosan leszögezi különvéleményében, hogy a hivatkozott nemzetközi egyezmények minden esetben adnak arra lehetőséget, hogy a kábítószerrel való visszaélés visszaszorítása érdekében a részes államok „alkotmányos jogszabályaik fenntartásával” alkossák meg a szükséges jogszabályi rendelkezéseket. Emellett az ENSZ-egyezmény lehetővé teszi, hogy az állam az elítélés és a büntetés kiszabása helyett kisebb súlyú büncselekmények esetében rehabilitáló, a társadalomba való visszailleszkedést elősegítő intézkedéseket alkalmazzon [43. cikk 4. pont c)]. Ebből következően a jogalkotó nem a nemzetközi szerződés ellenére, hanem épp az abban foglalt felhatalmazás alapján tette lehetővé az elterelést a csekély mennyiségű kábítószer együttesen történő fogyasztása alkalmával (akár oktatási, nevelési intézmény területén vagy közelében) történő kínálása, átadása esetében. S azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a többségi határozat által hivatkozott nemzetközi egyezményekben részes számos államban a magyarnál sokkal „szabadelvűbb” szabályozás van hatályban, s nemzetközi szerződések végrehajtásával kapcsolatosan egyetlen államot sem ért kritika. Ez pedig azt mutatja, hogy a megsemmisített szabályozás nem ellentétes a döntés indokál felhívott egyezményekkel. (S mindez természetesen nem pusztán pragmatikus érv. A nemzetközi szerződések értelmezésének szabályairól szóló bécsi egyezmény kifejezetten megemlíti az értelmezési módszerek között a szerződés alapján létrejött, kialakult gyakorlatot.)

ÖSSZEKÖZÉS

A fentiek alapján sok következtetést lehetne levonni, de most csak egyre hívnánk fel a figyelmet. Az Alkotmánybíróság a rendszerváltás idején a közjogi helyzet konszolidációjában elvitathatatlan szerepet játszott, és elévülhetetlen érdemeket szerzett az alkotmányjogi dogmatika kereteinek meghatározásában. Közben mindvégig hű maradt önértelmezéséhez, és valóban kontrollfunkciót töltött be a jogalkotás fölött. Napi politikai konfliktusokba nem keveredett, a saját maga által kialakított nyelvezet is segítette ennek megvalósításában. Tette mindezt annak tudatában, hogy elméletileg és gyakorlatilag is nehezen megalapozható magának a

közjogi intézménynek a legitimitása, ezért a mértéktartó cselekvés az egyetlen mód arra, hogy ez a strukturális probléma ne váljon gyakorlati nehézségek forrásává.

A most tárgyalt határozatban azonban több kritikus ponton fektet le erkölcsi aktivista álláspontot a bíróság, ami veszélyes lehet. Veszélyes lehet, mert az alkotmány értéksemleges felfogásának elfeledésével egy moralista alkotmánybírói gyakorlat kezdetét jelentheti, amely által – nem is annyira rejtett – erkölcsi meggyőződéstől vezetve a törvényhozói és a bírói hatalmi ág alkotmányban biztosított hatáskörét vonja el a testület. Ez pedig alkalmas lehet a közjogi intézményrendszer nehezen létrehozott egyensúlyának felborítására. Hogy mennyire „absztrakt” vagy közvetlen ennek a veszélye, nehéz megbecsülni. De legalább annyira jelenvaló, mint amennyire „közvetlenül veszélyezteti a közérkölcset, a közbiztonságot a magányos drogfogyasztó”.

JEGYZETEK

1. 54/2004. (XII. 13.) AB határozat, ABK 2004. december, 978. Itt és a továbbiakban a határozatokon belüli kiemelések – M. T. B.
2. Uo., 983.
3. Uo., 976.
4. Uo.
5. Uo., 978.
6. Uo., 977.
7. GYÓRFI Tamás: *Drogfogyasztás és önrendelkezési jog*, Fundamentum, 2001/1, 36.
8. ABK 2004. december, 977.
9. Uo.
10. GYÓRFI, *I. m.*, 33–34.
11. ABK 2004. december, 977.
12. Uo.
13. Uo., 978.
14. Uo., 982.
15. Uo., 983.
16. Uo.
17. Lásd a Kukorelli alkotmánybíró különvéleményében hivatkozott, a KSH-tól származó statisztikai adatokat és IM–OKRI-jelentést. ABK 2004. december, 1004.
18. Uo., 983.
19. 56/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 260.
20. ABK 2004. december, 985.
21. Uo., 987.
22. SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*, Budapest, Osiris, 2001, 296.
23. Uo., 170–171.
24. 37/2002. (IX. 4.) AB határozat.
25. ABK 2004. december, 979.

26. NÉMETH Zsolt: *Szigorítás és rendőrség*; Drogpolitikai Füzetek 3, Budapest, TASZ, 2002.
27. Arra, hogy miért is hatástalan az, ha a drogpolitika a fogyasztókkal szemben alkalmazott büntetőjogi fenyegetést jelöli ki a küzdelem egyik alkalmas eszközének, néhány megállapítás Németh Zsolt hivatkozott tanulmányából: 1. A kábítószer-fogyasztás a deviancia egyik tünete. Ezért amennyiben üldözzük, az csak „tüneti kezelés” lehet; az egyik devianciát lecseréljük egy másikra. 2. A fogyasztás csökkentésére tett erőfeszítések kudarcra frusztrációt okoz a bűnüldöző apparátusban.

3. Mindemellett fogyasztókat lényegesen könnyebb elkapni, mint a szervezett bűnözés kulcsfiguráit kiiktatni, ezért a rendőrség – a statisztikák felületi kozmetikázása érdekében – erre fog több energiát fordítani. A társadalomra veszélyesebb bűnözők üldözésére ezért kisebb kapacitás marad. Ez eredményezte a szerző szerint, hogy habár a Btk. 1999-es szigorítása után kábítószerrel való visszaélés miatt 50%-kal több büntető-eljárás indult, sem a terjesztés, sem a fogyasztás nem csökkent.
28. 18/2004. (V. 25.) AB határozat.